

ZILLEGHEM

Verantw. Uitgever: B. Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem-Zedelgem

SEPTEMBER 1998 - 19de JAARGANG - Nr 3

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Meulemeester Jean Luc	Het schilderijenpatrimonium van de Sint-Martinuskerk in Loppem	83
Braet Johan	Fotografie als bron en illustratie van de Heemkunde. Casus: Een groepsfoto van de Zedelgemse meisjesschool anno 1908	100
Cappon Géry	De oude molen in Loppem in 1503	108
Smessaert Georges	Het Vrij-geweeld	110
Denys Bertrand	Ieper, middeleeuwse stad van de twintigste eeuw ..	113

SEPTEMBER 1998 - 19de JAARGANG - Nr 3

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys	Klaprozenlaan 13, Loppem
Patrick Arnou	B.J. Lievensstraat 12, Zedelgem
Johan Braet	Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Géry Cappon	Patrijzenhoek 9, Zedelgem
Victor Deceuninck	Groenestraat 29, Zedelgem
Filip Demeyer	Aartrijksestraat 18, Aartrijke
Jef Depuydt	Eernegemsestraat 6, Aartrijke

Lidmaatschap: 250 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27

Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"

Zedelgem

Studies verschijnen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Volledige artikels of belangrijke delen mogen niet overgenomen worden zonder toelating van de auteur.

Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. Uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 LOPPEM

HET SCHILDERIJENPATRIMONIUM VAN DE SINT-MARTINUSKERK IN LOPPEM

Jean Luc MEULEMEESTER

Net zoals heel wat bidplaatsen in Vlaanderen bezit de Sint-Martinuskerk van Loppem een behoorlijk kunstpatrimonium, dat in de loop van de geschiedenis omwille van uiteenlopende redenen werd samengesteld. Het geheel van die voorwerpen heeft logischerwijze hoofdzakelijk een religieuze inhoud en/of bestemming. Regelmatig verwoestten branden, godsdienstige troebelen of revolutionaire opstanden delen van die verzameling. Even regelmatig werd de collectie aangevuld door rijke weldoeners, ijverige kerkbesturen en dito pastoors. Dat het huidige patrimonium vooral uit de zeven-, acht- én uit de negentiende eeuw dateert, mag ons geenszins verwonderen. De calvinistische beeldenstormers brachten tijdens de zestiende eeuw namelijk nogal wat vernielingen aan, waardoor de kerkruimte opnieuw diende aangekleed. Dit gebeurde in de stijl van die tijd: de barok. Dat ook hier de contrareformatorische ideeën een voorname rol speelden, mogen we niet over het hoofd zien. Ook in de negentiende eeuw werden verscheidene aankopen verricht. Dit kaderde in de katholieke revival na het concordaat van 1801 tussen paus Pius VII en Napoleon. Onze kleine bijdrage beoogt een beknopt overzicht te geven van het huidige schilderijenpatrimonium.

De oudste schilderijen in deze St.-Martinuskerk dateren uit de zeventiende eeuw. Van de Brugse kunstschilder Jan Maes bijvoorbeeld kunnen we er het doek *De H. Dominicus ontvangt de rozenkrans uit de handen van Jezus met de hulp van Maria* bekijken (210 x 140 cm)¹. De compositie ervan is asymmetrisch en diagonaal. Voor O.-L.-Vrouw met het Kindje Jezus knielde de H. Dominicus, in habijt van de door hem gestichte bedelorde, die de rozenkrans ontvangt. Ook de hond met de brandende fakkel in de muil en de wereldbol werden afgebeeld. Dominicus' moeder zou namelijk kort voor zijn geboorte gedroomd hebben dat zij het leven schonk aan een zwart-wit (de kleuren van de dominicanen) gevlekte hond die een fakkel in de muil droeg waarmee hij de wereld in brand stak, in vuur en vlam zette met de verkondiging van het christelijk geloof. Het woord 'Dominicus' betekent ten andere 'hond van de Heer'. Het eigenlijke gebeuren speelt zich in een wolkenhemel af. Beneden knielen enkele personages: een paus met tiara en rijke koorkap, waarbij op een stukje van de aurifrisia nog de H. Petrus, met zijn traditionele attributen (een boek en sleutels), en de H. Andreas met zijn typisch kruis zichtbaar is, een bisschop met mijter en een koning met harnas waarop een mantel met een hermelijnen schoudermanteltje, met een halsketting en een scepter in de linkerhand. Bovenaan zweven enkele engeltjes. Heel onduidelijk staan er opzij en onderaan nog mannen afgebeeld. Mogelijk zijn het de kerkmeesters (pastoors?) die het schilderij in 1656 bestelden? Het doek stak in het gelijknamige barokke zijaltaar dat al in 1642 door de Brugse timmerman Jan Schockaert was gerealiseerd en betaald werd door de milde gaven van Millemine Aerlebout en van Cornelia Oyvaerts. Aan dit altaar stichtte pastoor Storme een Broederschap ter ere van O.-L.-Vrouw-van-de-Rozenkrans. Van kunstschilder Jan Maes kennen we enkele gelijkaardige taferelen, o.a. in de Sint-Pieters-Bandenkerk van Dudzele en in de Sint-Audomaruskerk van Westkerke.

De H. Dominicus ontvangt de rozenkrans uit de handen van Jezus met de hulp van Maria. (Jan Maes, 1656) (foto A.C.L.; copyright IRPA - KIK, Brussel)

Uit de archivalische bronnen vernemen we dat Jan Maes op 16 december 1620 in de Sint-Salvatorskerk van Brugge werd gedoopt². Als peter fungeerde Bartholomeus Gaus of Gans en als meter Maria Valkenaere. Zijn vader, eveneens Jan, was vermoedelijk glazenier en aldus lid van het ambacht van de beeldenmakers. Hij overleed in 1647. Maria Hostens was zijn moeder. Algemeen wordt aangenomen dat Jan II Maes in de leer ging bij Jacob van Oost de Oudere (1603-1671). Dit kan stilistisch onderschreven worden, maar geen enkel document bevestigt dit. Op 13 augustus 1641 aanvaardt het ambachtsbestuur hem als vrijmeester. De notitie vermeldt uitdrukkelijk dat hij de zoon is van een vrijmeester en dat hij geld betaalde over het 'aflossen van zijn wyn'. Omstreeks 1645 treedt Jan II Maes in het huwelijk met Jozine Penninck, dochter van Jan Penninck (+ 19 februari 1667) en Elizabeth Verkest (+ 19 augustus 1676). Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren: Marie en Jan. Die zal eveneens het schildersambacht uitoefenen en werd vrijmeester op 18 oktober 1680. Hierdoor ontstaat het probleem of bepaalde schilderijen nu aan Jan Maes senior of aan junior moeten worden toegeschreven. Deze zoon, Jan III, polychromeerde in 1675 de grafplaat van Karel de Schietere (+ Dudzele, 28 mei 1675) in de Sint-Martinuskerk van Loppem³. Deze dorpsheer wordt er knielend op een bidbank voor een kruisbeeld voorgesteld in aanwezigheid van zijn patroon, de zalige Karel de Grote in keizerlijk ornaat, in een monumentale architectuur en met op de achtergrond doorheen de zuilen de Loppemse parochiekerk. Karel de Schietere draagt een wapendalmatiek en naast hem liggen de waardigheidstekens van het ridderschap. Bovenaan prijken de wapens van de families Laurin, de Schietere en De Cocq en onderaan die van de Schietere, Damman, De Damhoudere, Waelbrouck, La Cuvellerie, Chantraines dite Broucxsault, Kethulle en Block. De dochter van schilder Jan II Maes, Marie, trad als augustines binnen in het klooster van O.-L.-Vrouw-ter-Potterie in Brugge. Ze over

Grafplaat voor Karel de Schiere, gepolychromeerd door Jan Maes III in 1675.
 (foto A.C.L.; copyright IRPA - KIK, Brussel)

leed er op 14 juli 1676. Jan II Maes bekleedde heel wat functies in het ambacht van de beeldenmakers: vinder (17 oktober 1647 - 10 oktober 1648), gouverneur (3 januari 1652 - 13 oktober 1653), deken (10 november 1658-1660 ?) en vinder (13 oktober 1661-26 januari 1662). We kennen tevens de namen van enkele van zijn leerlingen: Baltasar du Pon, Gregorius vander Muelen, Jan Penninck, Jacobus Govarts, Jan Malyn, Gregorius Boudeloo, Jan de Grave en Joannes van Wyndekus. Ook de Brugse kunstschilder Lodewijk de Deyster wordt meestal als één van zijn leerlingen vermeld. Dit feit werd in het desbetreffende register net genoteerd. Integendeel, bij de aanvaarding van zijn vrijmeesterschap op 4 maart 1668 staat De Deyster in de notitie vermeld als vreemdeling. Dit maakt het leermeesterschap van Jan Maes twijfelachtig. Jozine Penninck overleed op 13 februari 1660. De begrafenisdienst werd in de Eekhoutabdij van Brugge opgedragen. Jozine Penninck was lid van heel wat godvruchtige broederschappen: H. Sacrament, H. Drievuldigheid en de Zoete Naam Jezus. Vermoedelijk op het einde van 1660 of begin 1661 trad Jan Maes opnieuw in het huwelijk met Catharina Coli(y)ns, dochter van Joos. Uit dit huwelijk werden ettelijke kinderen geboren: Isabella (januari 1662), Catharina (28 april 1664), Petronilla (14december 1665), Ludovica (7 augustus 1669) en Francisca Clara (3 oktober 1671). Jan Maes kan als een vermogend iemand worden beschouwd. Hij bezat een huis aan de zuidzijde van de Dijver langs het oosten palend aan dit van de Proosdij van de Brugse O.-L.-Vrouwkerk. Hij verwierf dit eigendom op 21 mei 1659 door aankoop van Pieter Pluvier en Willemyne Beijts. In 1675 worden op dit huis renten geplaatst en na het overlijden van Jan Maes wordt het eigendom van zijn zoon, Jan III Maes. Hij bezat een aantal eigendommen in Kortrijk en kocht op 29 december 1661 drie huizen langs de noordzijde van de Braambergstraat in Brugge aan. Jan Maes overleed op 23 augustus 1677. De begrafenisdienst vond in de Sint-Bartholomeuskerk van de

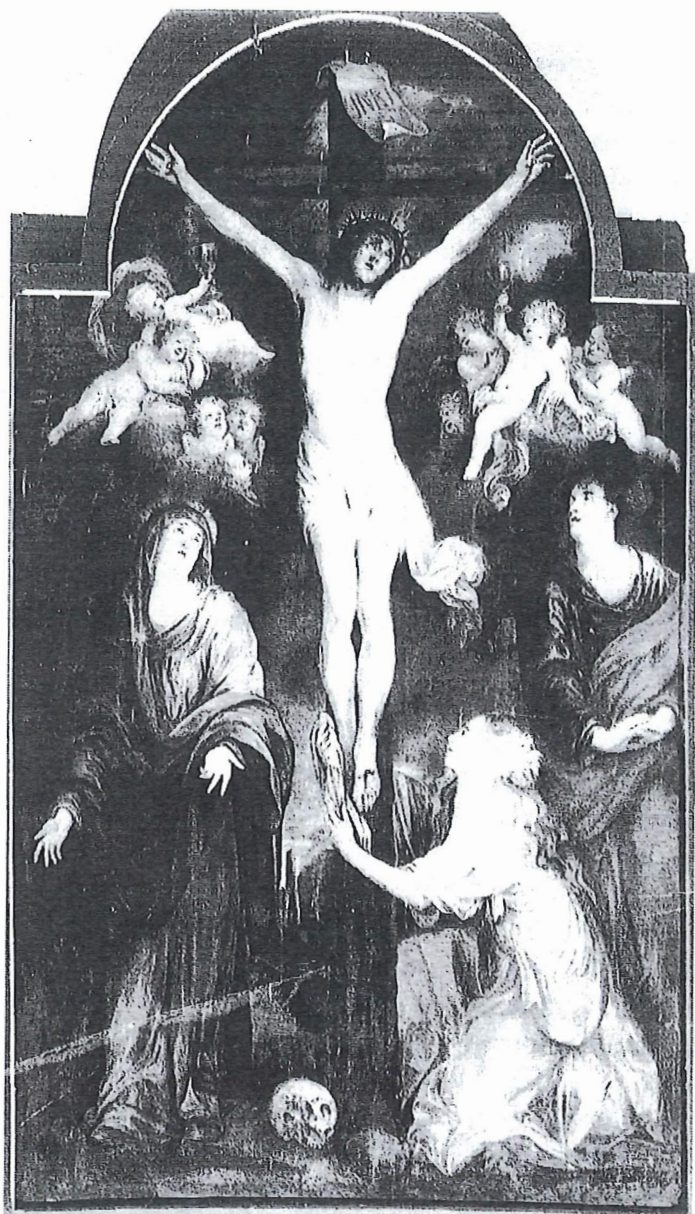
Eekhoutabdij plaats, waar hij bij zijn eerste vrouw werd bijgezet. Het vaandel van het ambacht van de beeldenmakers werd samen met twaalf flambeeuwen in de lijkstoet meege dragen. Tevens werden de doods schulden, o.a. aan het vermelde ambacht en aan de Sint-Sebastiaansgilde van Tillegem, waarvan hij lid was, betaald.

Het schilderij *O.-L.-Vrouw met Kind* (doek, 166 x 88,5 cm) dateert uit dezelfde periode. Maria leert er als het ware de kleine Jezus lopen. Zij draagt een blauw kleed en rode mantel en kijkt bevallig naar haar zoon. Bepaalde gedeelten zijn vrij fraai geborsteld. Het zou ons niet verwonderen dat dit werk stilistisch te situeren is in de omgeving van het oeuvre van de Bruggeling Jacob van Oost de Oudere (1603-1671). Dit thema was in die periode volop in trek. Vooral Antoon van Dijck (1599-1641) en schilders uit zijn omgeving penseelden dergelijke voorstellingen.

In de late zeventiende eeuw situeren we het anonieme werk *Christus aan het kruis met O.-L.-Vrouw en de HH. Joannes en Maria Magdalena* (doek, 340 x 170 cm). Het bovengedeelte ervan is afgerond. Het is vermoedelijk afkomstig uit het barokke hoofdaltaar, dat in de negentiende eeuw aan het pas opgerichte neogotisch Sint-Godelievekerkje van Heule-Watermolen nabij Kortrijk werd verkocht. Dat het nu niet meer volledig erin zou passen zal wel te wijten zijn aan verbouwingen aan dit liturgisch meubel. Het schilderij wordt volledig door de levensgrote figuren beheerst. Aan de rechterzijde van de Gekruisigde staat O.-L.-Vrouw met open handen om haar leed en rouw uit te drukken. Zij draagt een licht paarsachtig kleed met blauwe sluier en kijkt op naar haar Zoon. De andere kant wordt ingenomen door enerzijds Johannes-de-Evangelist en anderzijds Maria Magdalena, die neerknielt voor het kruis en het met beide handen vasthoudt. Zij draagt een zijde-achtig kleed - typisch voor die periode in de Vlaamse schilderkunst - en

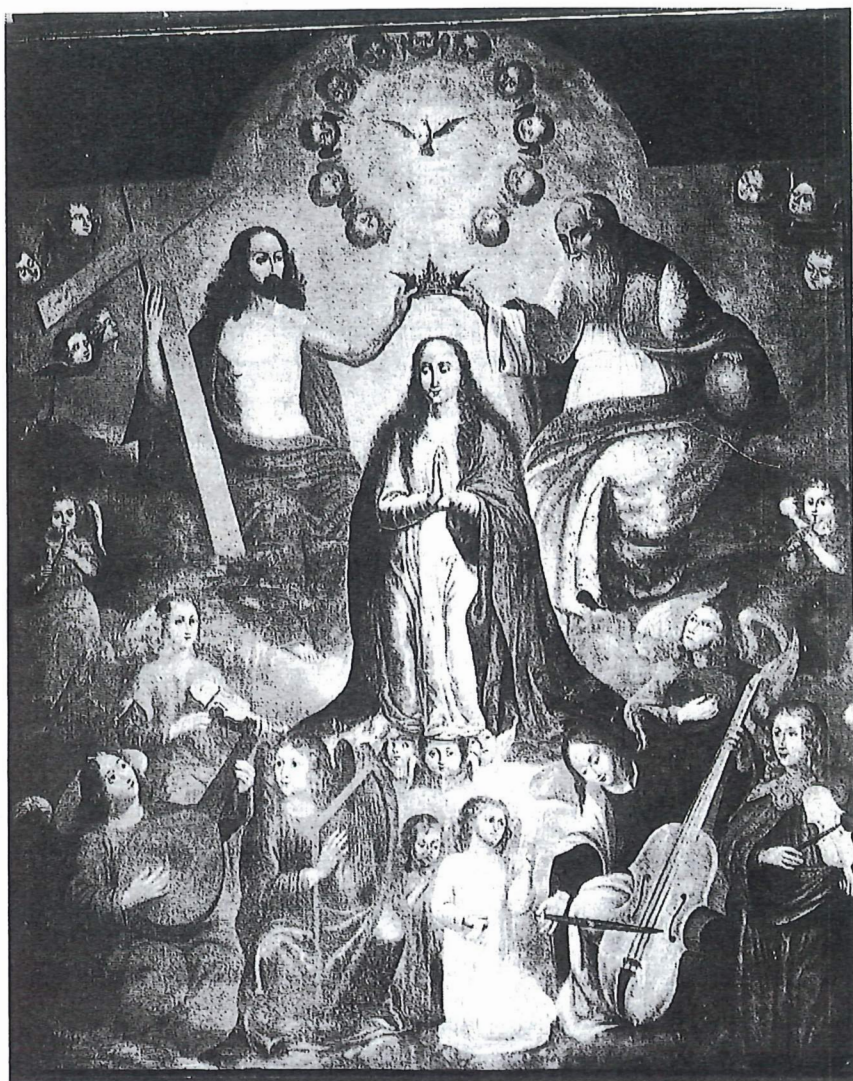
O.-L.-Vrouw met Kind. (foto A.C.L.; copyright IRPA -KIK, Brussel)

Christus aan het kruis. (foto A.C.L.; copyright IRPA -KIK, Brussel)

heeft loshangende haren. De lendendoek van de Heer wappert in de losbrekende wind. Bovenaan het kruis prijkt het opschrift 'INRI' en onderaan liggen een doodshoofd en beenderen, die naar Adam verwijzen. Volgens de traditie werd het kruis op Golgotha - schedelplaats - opgericht op de plaats waar Adam werd begraven, wat uiteraard een symbolische betekenis heeft. Enkele engeltjes proberen het bloed van de Heer in kelken op te vangen. Het schilderij stelt eigenlijk het ogenblik voor waarop het donker werd 'in heel het land' en waarbij er een zonsverduistering plaats vond (Lukas 23, 44-45). Vanuit de lucht komt er een lichtstraal op Christus. Qua iconografie beantwoordt dit doek volledig aan de tijd van de Contrareformatie.

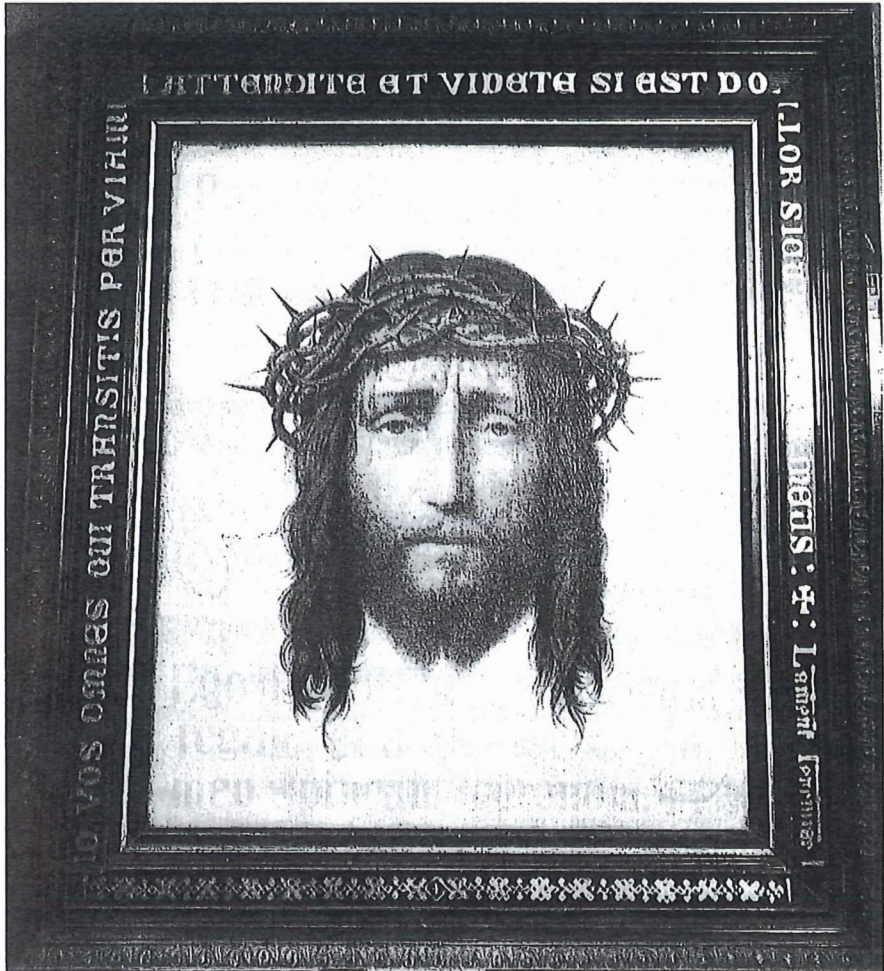
Ook het schilderij *De kroning van O.-L.-Vrouw* (doek, 245 x 200 cm) past volkomen in die sfeer. Het heeft trouwens een merkwaardig uitzicht: het lijkt bovenaan afgesneden, heeft een afgeronde geschilderde vorm en is mogelijk uit een altaar afkomstig. Vermoedelijk dateert het uit de zeventiende eeuw. De symmetrische compositie getuigt niet van een al te grote kwaliteit. Centraal in een wolkenhemel en tegen een goudgele achtergrond knielt Maria in gebedshouding. Ze draagt een wit kleed en rode mantel en wordt intussen door God de Vader en God de Zoon, in menselijke gedaante, gekroond. Boven haar zweeft de H. Geest in de vorm van een stralende witte duif. Ook de andere twee personen van de H. Drievuldigheid zijn traditioneel weergegeven. God de Vader is als een oudere man met lange grijze baard voorgesteld. Hij draagt een albe waarop een rijk goudgeborduurde koorkap en houdt met de linkerhand de globe vast. Christus is half naakt weergegeven met een rode mantel, de kleur van de overwinning; Zijn borstwonde is duidelijk zichtbaar. In de rechterhand houdt Hij het kruis. Rond de H. Geest zweven in cirkelvorm een reeks engelpopjes. Onderaan penseelde de anonieme kunstenaar een schaar musicerende engelen.

De Kroning van O.-L.-Vrouw (vermoedelijk 17de eeuw, anoniem)
(foto A.C.L.; copyright IRPA - KIK, Brussel)

Zij tokkelen op een luit of op een harp, spelen fluit of maken muziek met allerlei violen. Enkele houden zelfs een partituur vast en schijnen te zingen. Soortgelijke voorstellingen komen al in de vijftiende eeuw voor en werden doorheen de geschiedenis met een regelmaat van een klok geschilderd.

Het schilderij *Het portret van Christus* (doek, 43,2 x 37 cm) wordt wel eens omschreven als de doek van de H. Veronica. Dit apocriefe verhaal is voldoende bekend en gaat terug op de zgn. Acta Pilati uit de vierde eeuw. Daarin wordt een anonieme vrouw vermeld die met een doek het zweet van Christus afdroogde tijdens de kruisweg. De Heer beloonde haar op een zeer merkwaardige manier. Na het wegtrekken ervan bleek Zijn lijdend gelaat er namelijk ingeprent. Haar naam duikt pas later in de tijd in dit legendarische verhaal op en zou afgeleid zijn van vera icon, de ware, echte afbeelding. De zweetdoek werd na haar dood eigendom van paus Clemens. Nu betwisten twee kerken in Rome (St.-Maria-Maggiore en St.-Pieter) het bezit ervan. Het aanraken én zelfs het zien ervan veroorzaakte heel wat genezingen. Dit is meteen de reden waarom verscheidene bidplaatsen in de negentiende eeuw dergelijke afbeeldingen lieten vervaardigen. Zeker in die periode ontstond een grote verering voor de zgn. doek van de H. Veronica. Het wat geïdealiseerde maar aangrijpende portret komt vrij goed overeen met de gedetailleerde beschrijving van het gelaat van Christus in de apocriefe Romeinse brief van Lentulus uit de veertiende eeuw. We denken hierbij aan de tweepuntige baard, aan de scheiding van het haar en aan de gekrulde haarlokken onderaan. De doornenkroon is werkelijk gruwelijk. Het hier voorgestelde velum lijkt pas uit een kast gehaald. De gestreken plooien vallen zeker op. Het lijkt op een corporale, dat inderdaad een grafdoek symboliseert. In het geschilderde damast is verder de weving van een pelikaan die zijn jongen zoogt - symbool van Christus - zichtbaar evenals een Latijn-

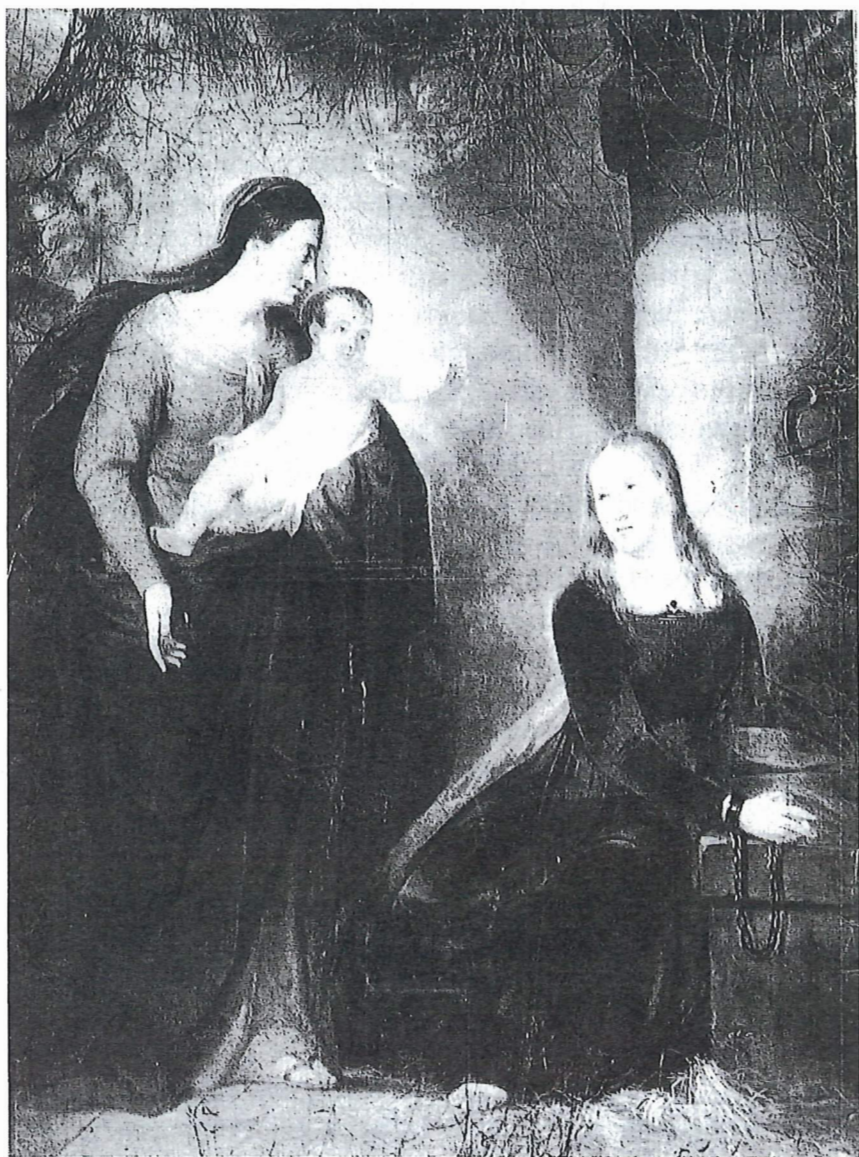

Het portret van Christus (foto A.C.L.; copyright IRPA - KIK, Brussel)

se tekst: "Popule meus, quid feci tibi? Aut in quo contristavi te? Responde mihi" (Mijn volk, wat heb ik u misdaan? Of waarin heb ik u bedroefd? Antwoord mij.) en "Ego dedi tibi sceptrum regale et tu dedisti capiti meo spineam coronam" (Ik heb u de koninklijke rijksstaf gegeven en gij, gij hebt mijn hoofd een doornenkroon gegeven.). Beide verzen komen uit de liturgie van de namiddagdienst van de kruisverering op Goede Vrijdag. Ook op het kader prijkt een tekst: "O vos omnes qui transitis per viam attendite et videte si est dolor sicut dolor meus" (O gij allen die voorbijgaat langs de weg schouwt rond en ziet toe, of er een smart is gelijk aan mijn smart). Deze aan Jeremia, de meest tragische onder de oudtestamentische profeten, toegeschreven klaagzang komt uit het responsorium van de donkere metten van paaszaterdag. Dat er op dergelijke voorstellingen opschriften voorkomen, is zeker niet uitzonderlijk. Het schilderij is onderaan gesigneerd.

Uit 1839 dateert het minder kwaliteitsvolle en zeemzoete schilderij *O.-L.-Vrouw met Kind verschijnt aan een heilige in de gevangenis* (doek, 240 x 175 cm) (zie afb.).

Het vermelde aanmaakjaar en de naam van de voor ons eigenlijk onbekende uitvoerder prijken in rode verf onderaan: C. Sabbe. De rechtstaande Maagd, met rood kleed en blauwe mantel, kijkt naar de geboeide heilige. Zij draagt een lang donker kleed met diepe halsuitsnijding en richt haar ogen op de verschenen O.-L.-Vrouw met Jezus. Enkele gevleugelde engelkopjes zweven bovenaan. Een lichtstraal valt op de smekende heilige die aanleunt tegen een stenen sokkel en een zware zuil. Onderaan ligt er stro. Mogelijk gaat het om de voorstelling van de H. Filomena, die ook in deze parochiekerk in de negentiende eeuw een grote verering kende. Filomena zou geboren zijn omstreeks 301 als dochter van een Griekse koning. Haar ouders hadden zich tot het christelijk geloof bekeerd door toedoen van hun geneesheer Publius, en op voorwaarde dat

O.-L.-Vrouw met Kind verschijnt aan een heilige in de gevangenis.
(foto A.C.L.; copyright IRPA - KIK, Brussel)

ze nakomelingen zouden krijgen. Hun werd een dochter geboren, die de naam Lumena meekreeg, als zinspeling op het licht van het geloof waarvan ze als het ware de vrucht was geweest. Op de dag van haar doopsel heetten haar ouders haar Filia Luminis, dochter van het licht, wat later werd samengetrokken tot Filumena. Op dertienjarige leeftijd vertrok ze samen met haar ouders naar Rome, waar keizer Diocletianus haar tot vrouw wilde nemen. Ze weigerde en wenste bruid van Christus te worden. De keizer liet haar gevangennemen. In die gevangenis kreeg ze een verschijning van de H. Maagd met het Kindje Jezus. Ze werd gemarteld en kruisgewijs aan een boom gebonden en gegeseld. Met een anker om de hals werd de maagd in de Tiber gegooid. Een engel sneed echter de koord door, zodat ze niet verdronk. Ze werd opnieuw gevangen gezet en men beschoot haar nu met gloeiende pijlen, die weliswaar naar de schutters terugsprongen. Tenslotte werd ze onthoofd. Meestal wordt de H. Filomena afgebeeld als een beeldschoon meisje met pijlen, geselroeden, kettingen, een anker en een palmtak. Haar levensverhaal is een schoolvoorbeeld en een gemeenplaats van hagiografie, waaraan men noch op theologisch noch op historisch vlak waarde kan hechten. Op 19 april 1961 schrapte de Congregatie van de Riten het feest van de h. Filomena van de kerkelijke kalender en haar verering werd verboden.

Met deze kleine bijdrage probeerden we een overzicht te geven van de schilderijen die nu bewaard worden in de Sint-Martinuskerk van Loppem.

Noten:

- ¹ Over dit schilderij zie vooral A. VERVENNE, *De parochie Sint-Martinus te Loppem en haar pastoors van 1300 tot heden*, Loppem, 1980, p. 43 en p. 49 en J.L. MEULEMEESTER, *Jan Maes: een minder bekende Brugse schilder uit de zeventiende eeuw*, in *Jaarboek 1993, Koninklijk Museum voor Schone*

Kunsten. Antwerpen, Antwerpen, 1993, p. 348-350.

- 2 Over Jan Maes zie vooral: J.L. MEULEMEESTER, *op. cit.*, p. 314-317 met bibliografie en archiefverwijzing.
- 3 A. VERVENNE, *op. cit.*, p. 49 en ook W. EECKMAN, *Graf- en gedenkschriften uit de Sint-Martinuskerk te Loppem (Zedelgem) - V.*, in *VVF-krant*, XVI, 7, maart 1984, p. 41-43.

FOTOGRAFIE ALS BRON EN ILLUSTRATIE VAN DE HEEMKUNDE

Casus:

Een groepsfoto van de Zedelgemse meisjesschool anno 1908¹

Johan BRAET

Precies een jaar geleden publiceerde Br. Victor Deceuninck C.F.X. in Zilleghem een opgemerkte bijdrage over *De Zusters van Liefde van Heule en de meisjesschool in Zedelgem*². In dit artikel schetste hij het ontstaan en de ontwikkeling van de meisjesschool, vanaf het ontstaan ca. 1846 tot aan de oppensioenstelling van de laatste met de school verbonden Zuster in 1978. Het toeval wil dat er thans, juist een jaar na het verschijnen, een foto opduikt die een mooie illustratie vormt bij dit artikel. We willen u deze foto zeker niet onthouden.

Het betreft een gedateerde groepsfoto uit 1908, die genomen werd op de speelplaats van de school. Zuster Seraphine, schoolhoofd, poseert er met 39 van haar leerlingen. Het is wel geen klasfoto in de enge zin van het woord. De leerlingen zijn tussen 4 en 17 jaar oud en komen uit alle dagklassen, van de kleuterklas tot de hoogste klas. Meteen begrijpen we ook waarom er drie jongetjes poseren: na de oprichting van de vrije jongensschool door de Broeders Xaverianen in 1905 bleef de bewaarklas van de meisjesschool gemengd³. Waarom krijgen we echter 'slechts' 39 leerlingen te zien? Heel eenvoudig: alleen wie een exemplaar bestelde, mocht mee op de foto!

De hier afgebeelde foto is afkomstig van Martha Maertens (°1903), dochter van de Zedelgemse veldwachter Gustaaf Maertens en Clemence Pattyn. Op de foto vind je haar op de onderste rij, de vijfde van links. De foto werd tijdens een recente verhuis teruggevonden en aan het Gemeentearchief Zedelgem geschonken door mevrouw Caroline Vanbiervliet-De Buck, een kleindochter van Alice Maertens, de zuster van Martha. De opname is van goede kwaliteit, formaat 12 x 17 cm, geplakt op karton met formaat 23,6 x 29,7 cm.

Het treurige lot van heel veel groepsfoto's en portretten is dat de afgebeelde personen op de duur voor niemand meer herkenbaar zijn. Toen Boschvogel en David Jonckheere in hun prentenboek *Aartrijke in de oude tijd* (z.d.!) een bijschrift schreven bij een Aartrijkse klasfoto uit 1936, stelden zij zich tevreden met de opmerking dat de leerlingen nog allemaal goed thuis te wijzen waren!⁴. De vraag is natuurlijk: zou dit nu nog altijd het geval zijn?

Met de foto van de meisjesschool uit 1908 was het geluk echter aan onze zijde. Met de hulp van Mevr. Marie Arnou-Verkeyn die in het rusthuis Maartenshove verblijft, slaagden we erin om alle personen, op één na, te identificeren. Marie Verkeyn, die zelf ook op de foto staat (2de rij, 2de van links), verkeert op haar gezegende leeftijd (102 jaar!) nog steeds in goede gezondheid en beschikt bovendien nog over een verbazend scherp geheugen. Zij kon zich nog bijna alle namen vlot herinneren, vaak met allerlei biografische bijzonderheden zoals vroeger adres, namen van ouders, broers, zussen of echtgenoot, beroep, verhuis of overlijden. Al deze namen en gegevens werd vervolgens zorgvuldig nagetrokken en aanvuld aan de hand van de bevolkingsregisters en de registers van de burgerlijke stand. Ter afronding van dit onderzoek zochten we Marie Verkeyn opnieuw op om alle gegevens een laatste keer te controleren.

Het ligt voor de hand dat het merendeel van de afgebeelde personen reeds overleden zijn. Enkele meisjes stierven trouwens op zeer jonge leeftijd. Dit is onder meer het geval met Maria Cools en Robertine Lievens, die allebei in 1910 overleden. Anderen vertrokken reeds vroeg uit Zedelgem: in 1919 week de familie Vandena-beele naar Frankrijk uit om te gaan boeren te Beauvoir in het departement van de Oise. Met hetzelfde doel trok het gezin Lievens-Depré in 1920 naar Wallonië, meerbepaald naar Vezin bij Namen. Angèle Danneel vluchtte bij het begin van de eerste wereldoorlog helemaal alleen naar Portugal en trouwde in 1917 te Londen met een Spanjaard. Ook zij verdween zodoende voorgoed uit de Zedelgemse horizon. Een bijzonder geval op de foto is Elisa Grillet, afkomstig uit Moorslede. Zij woonde om gezondheidsredenen een tijdlang in bij haar nonkel, onderpastoor Cyriel Debandt, zonder ooit ingeschreven te zijn geweest in de Zedelgemse bevolkingsregisters.

Hieronder drukken we de lijst met namen af, samen met geboorteplaats en -datum, de namen van de ouders en het toenmalig beroep van de vader:

Links

Zuster Seraphine (Fideline Dufort, Ledegem 15.02.1853-Zedelgem 05.02.1920)

Bovenste rij (v.l.n.r.)

1. *Margaretha Ryngaert* (Zedelgem 12.03.1896),
dochter van veldwachter August Ryngaert en Sidonia Vanhaverbeke
2. *Augusta Hatse* (Zedelgem 06.09.1894),
dochter van notarisclerk Camiel Hatse en Celina Beernaert
3. *Adronia Goegebeur* (Zedelgem 14.06.1891),
dochter van landarbeider Jacobus Goegebeur en Maria Delafontaine
4. *Irma Hatse* (Zedelgem 21.04.1893),
dochter van timmerman Edmond Hatse en Maria Verstraete

5. *Maria Verkeyn* (Zedelgem 20.06.1895),
dochter van metser Carolus Verkeyn en Maria-Louisa Kinsabil
6. *Magdalena Vandenabeele* (Zedelgem 14.04.1896),
dochter van landbouwer-herbergier Eduard Vandenabeele en Juliana Vanroo
7. *Romania Buffel* (Zedelgem 19.03.1893),
dochter van landbouwer Pieter Buffel en Juliana Provoost

Tweede rij

1. *Augusta Buffel* (Zedelgem 18.06.1896),
dochter van landbouwwerkman Desiderius Buffel en Julia Verduyn
2. *Maria Verkeyn* (Zedelgem 10.04.1896),
dochter van metser August Verkeyn en Eugenia Segært
3. *Chlotilde Goegebeur* (Zedelgem 25.04.1894),
dochter van landarbeider Jacobus Goegebeur en Maria Delafontaine
4. *Juliana Hatse* (Zedelgem 17.11.1895),
dochter van notarisclerk Camiel Hatse en Celina Beernaert
5. *Augusta Adriaens* (Zedelgem 04.01.1896),
dochter van landbouwer Camiel Adriaens en Rosalia Strubbe
6. *Augusta Kyndt* (Zedelgem 28.08.1896),
dochter van herbergier Joannes Kyndt en Maria-Theresia Verbeke
7. *Angèle Danneel* (Sint-Pieters-op-de-Dijk 04.12.1895),
dochter van hoefsmid Edmond Danneel en Rosa Monbailliu; haar stiefvader
was hoefsmid Richard Monbailliu
8. *Celina Vandekerckhove* (Zedelgem 02.02.1899),
dochter van landbouwer Frans Vandekerckhove en Romania Deruwe

Derde rij

1. *Maria Cools* (Torhout 03.01.1897),
dochter van landbouwer Karel-Louis Cools en Julia Aneca
2. *Maria Meuleman* (Oostkamp 08.09.1899),
dochter van landbouwer Jules Meuleman en Idalia Vanslambrouck
3. *Madeleine Meuleman* (Oostkamp 12.12.1897),
dochter van landbouwer Jules Meuleman en Idalia Vanslambrouck
4. *Irma Deketelaere* (Zedelgem 25.06.1898),
dochter van Edmond Deketelaere en Emerentia Damme
5. *Robertine Lievens* (Zedelgem 22.08.1895),
dochter van bierbrouwer Hector Lievens en Helena Bossuyt
6. *Elisa Grillet* (Moorslede 26.06.1897),

dochter van handelaar Henri Grillet en Paulina Debandt

7. *Germana Vandekerckhove* (Zedelgem 16.01.1900),
dochter van landbouwer Frans Vandekerckhove en Romania Deruwe
8. *Germana Vandenabeele* (Zedelgem 18.02.1899),
dochter van landbouwer-herbergier Eduard Vandenabeele en Juliana Vanroose

Vierde rij

1. *Agnes Van Haverbeke* (Zedelgem 24.12.1897),
dochter van koopman Pieter Van Haverbeke en Sylvia Demaecker
2. *Maria Deketelaere* (Zedelgem 29.08.1896),
dochter van herbergier Edmond Deketelaere en Emerentia Damme
3. *Demetria Ryngaert* (Zedelgem 29.10.1897),
dochter van veldwachter August Ryngaert en Sidonia Vanhaverbeke
4. *Adriana Van Waesberghe* (Zedelgem 06.03.1896),
dochter van hoefsmid en herbergier Henricus Van Waesberghe en Leonia Dezittere
5. *Maria Segaert* (Zedelgem 03.07.1897),
dochter van herbergier Karel Segaert en Leonia Cools
6. *Maria-Theresia Ryngaert* (Zedelgem 24.12.1893),
dochter van veldwachter August Ryngaert en Sidonia Vanhaverbeke
7. *Maria Vanhoutte* (Zedelgem 25.08.1898),
dochter van landbouwer Hendrik Vanhoutte en Eugenia Slabbinck
8. *Helena Goegebeur* (Zedelgem 22.07.1898),
dochter van landarbeider Jacobus Goegebeur en Maria Delafontaine

Onderste rij

1. *Luciaan Lievens* (Zedelgem 04.07.1902),
zoon van landbouwer Alidor Lievens en Emma Depré
2. *Hector Goegebeur* (Zedelgem 27.09.1902),
zoon van landarbeider Jacob Goegebeur en Maria Delafontaine
3. *Alice Vandenabeele* (Zedelgem 30.12.1903),
dochter van landbouwer-herbergier Eduard en Juliana Vanroose
4. *Pharaïlde Deketelaere* (Zedelgem 09.09.1903),
dochter van herbergier Edmond Deketelaere en Emerentia Damme
5. *Martha Maertens* (Zedelgem 13.06.1903),
dochter van veldwachter Gustaaf Maertens en Clemence Pattyn
6. *Maria Lievens* (Zedelgem 10.03.1904),

dochter van landbouwer Alidor Lievens en Emma Depré

7. ???

8. *Oscar Vandenabeele* (Zedelgem 18.07.1901),
zoon van landbouwer Eduard Vandenabeele en Juliana Vanroose

OPROEP

Eigentijdse foto's, prentbriefkaarten, tekeningen en schilderijen, kaarten en andere iconografische bronnen vormen het uitverkoren illustratiemateriaal van de heemkundigen. Al dit beeldmateriaal stoffeert en visualiseert op een niet te evenaren wijze allerlei aspecten van de geschiedenis. Vooral dankzij de opkomst en de verspreiding van de fotografie vanaf de tweede helft van de 19de eeuw behoudt onze kennis en voorstelling van de lokale geschiedenis van de laatste 100 à 150 jaar een sterk visueel karakter. Foto's en prentkaarten lichten ons in over het vroegere dorps- en landschapsbeeld (het uiterlijk voorkomen van huizen, straten en landschappen) en over het dorpsleven van weleer (personen, verenigingen, bedrijvigheid, gebeurtenissen)⁵. Wie even bladert in het fotoboek van Luc Bonduel over *Het Zedelgem, Veldegem, Loppem en Aartrijke van toen*⁶, wordt verrast door de directheid waarmee de beelden uit het verleden ons blijven aanspreken.

Het komt erop aan om dit rijke 'beeldarchief' voor het nageslacht te bewaren en zo mogelijk op één centrale plaats ter beschikking te stellen van de belangstellenden. Vanuit die optiek kocht het Gemeentearchief Zedelgem eind 1996 de omvangrijke verzameling foto's en prentbriefkaarten van Loppemnaar Luc Bonduel aan⁷. Sindsdien kwamen diverse kleinere schenkingen en aankopen de verzameling nog aanvullen. Maar het laat zich raden dat er nog zeer veel interessante opnamen op zolders en in kasten bij de bevolking verborgen zitten. De ervaring leert dat, zo er niets ondernomen wordt, het grootste deel van dit beeldmateriaal vroeg of laat verloren dreigt te gaan. Materiële bewaring is trouwens op zich niet voldoende. De visuele informatie moet ook 'leesbaar' blijven! Heel veel foto's verliezen inderdaad hun betekeniswaarde, doordat de afgebeelde personen op de duur niet meer kunnen herkend worden of de context niet meer duidelijk is.

Er is dus veel werk aan de winkel! Daarom volgende oproep aan al onze leden en

andere belangstellenden: al wie zich wil inzetten voor het behoud van dit belangrijk deel van ons heemkundig patrimonium, wordt uitgenodigd om toe te treden tot een **werkgroep**, die actief zal zijn binnen de heemkring en die de volgende doelstellingen zal nastreven:

1. Het opsporen van zoveel mogelijk beeldmateriaal betreffende het Zedelgemse, Loppemse, Veldegemse en Aartrijkse verleden.
2. Het centraliseren van dit materiaal in de documentaire verzameling van het Gemeentearchief Zedelgem, zo mogelijk onder de vorm van originele documenten, of anders onder de vorm van reproducties.
3. Het achterhalen van zoveel mogelijk informatie over dit beeldmateriaal: datering, lokalisering, namen van personen, inhoudelijke motieven en context.
4. Ontsluiting en beschikbaarstelling van deze verzameling ten behoeve van heemkundigen en andere belangstellenden.

Specifieke voorkennis is niet vereist. Enige vertrouwdheid met de plaatselijke situatie is natuurlijk een voordeel, maar toch niet echt noodzakelijk. Het enige wat telt is een beetje speurzinnigheid en de bereidheid om regelmatig enkele uurtjes van je vrije tijd op een boeiende en verrijkende manier in te vullen.

Noten:

1. Met dank aan Mevr. Marie Arnou-Verkeyn, Mevr. Caroline Vanbiervliet-De Buck, Dhr. J. D'hondt, medewerker van het Stadsarchief Brugge en Dhr. J. Debrauwer, beambte van de Burgerlijke Stad te Moorslede.
2. V. DECEUNINCK C.F.X., *De Zusters van Liefde van Heule en de meisjesschool in Zedelgem*. - In: *Zilleghem*, jrg. 18, sept. 1997, p. 87-119.
3. *Ibid.*, p. 103.
4. F.R. BOSCHVOGEL en D. JONCKHEERE, *Aartrijke in de oude tijd*, Torhout, A. Cornille, z.d., z.p.
5. A. VANDEWALLE, *De fotoverzameling van het Stadsarchief van Brugge*. - In: *Brugge door de lens: foto's en fotografen, 1900-1918*, Brugge, M. Van de Wiele, 1993, p. 7.
6. L. BONDUEL, *Het Zedelgem, Veldegem, Loppem en Aartrijke van toen: een verzameling foto's en prentbriefkaarten, aangevuld met beknopte historische gegevens*, Brugge, M. Van de Wiele, 1983.
7. J. BRAET, *Gemeente koopt heemkundige verzameling betreffende Zedelgem*. - In: *Info-Zedelgem*, jrg. 15, nr 1, jan.-febr. 1997, p. 8-9.

DE OUDE MOLEN IN LOPPEM IN 1503

Géry CAPPON

In het ferieboek van het Prinselijk Leenhof van de Burg van Brugge noteerde baljuw A. Ghijs op 14 oktober 1503 dat Pieter Onredene (zoon van Adriaan) pachter was van de molen in Loppem. Die molen, die qua lokalisatie niet verder gedefinieerd wordt, was eigendom van de heren van Gruuthuse uit Brugge. De jaarlijkse pacht som bedroeg 3 lb 10 sch gr en moest in driemaandelijkse schijven betaald worden aan Loy vande Dycke die, als ontvanger, aangesteld was door de heer van Gruuthuse. De totale pachttermijn was vastgelegd voor een periode van drie jaar. Pieter Onredene was de *principaale pachter* van de molen. Dit betekent niet dat er nog andere huurders waren, maar wel dat de overige personen borg stonden bij eventuele wanbetalingen. Die personen waren Peter vande Valmeulen, Francois de Keisere, Jan Bighet en Joris Onredene, waarbij geen melding gemaakt wordt of die laatste al dan niet een familielid was van de pachter. Contractueel moesten de pachter en de borgstellers zich hiertoe verbinden met *lyf en(de) goed* en dit volgens het gewoonterecht (*het costumiere recht*) van het leenhof.

De oudste Loppemse molen

E.H. Alban Vervenne heeft reeds veel aandacht besteed aan het Loppemse molenpatrimonium in zijn historisch werk *Oude Hoeven, herbergen en molens en zijn bewoners te Loppem*. Volgens die auteur zijn de Oude Molen en de Strokotmolen de twee oudste molens op het grondgebied van Loppem.

De Strokotmolen, die in de omgeving van Heidelberg stond, gaat met zekerheid terug tot 1460. Tot 1632 moeten we het (voorlopig) stellen met die ene vermelding uit het register van de kerkelijke renten.

De Oude Molen aan de huidige Molendreef wordt ook, volgens dezelfde bron, voor het eerst vermeld in 1460.

Beide molens zijn inmiddels reeds lang verdwenen.

Over welke molen schrijft de baljuw in 1503?

Nog altijd volgens A. Vervenne waren de heren van Gruuthuse in de periode 1450-1600 eigenaar van het Hof van Steelant dat aanvankelijk veel groter was dan de toenmalige 2-1-50 (oppervlakte in gemeten). M.a.w. de molen heeft hoogstwaarschijnlijk gestaan binnen het territorium van het vroegere Leenhof van Loppem. Al die elementen dragen ertoe bij om met een grote graad van zekerheid te mogen besluiten dat die tekst uit het ferieboek slaat op de Oude Molen aan de Molendreef in Loppem, waar Pieter Onredene pachter-molenaar was.

Bronnen:

R.A.B.: Burg van Brugge, nr 9 folio 44 r.

VERVENNE A., *Oude hoeven, herbergen en molens te Loppem*, Loppem, 1976, p. 158 en p. 163.

VERVENNE A., *De Geschiedenis van Loppem*, Loppem, 1974, p. 31.

HET VRIJ-GEWEED

Georges Smessaert

Onlangs kwam ik, eerder toevallig, in het bezit van een akte van het jaar 1727. Bij nader toezien bleek het te gaan om een *“Copie autentique in forma probante van de orrigineelee Brieven van contracte ende laste vernieuwinge van der gemeene weyde gelegen onder den lande van wynendaele binnen de prochien van Ruddervoorde en zwevezeele ten jaere 1424 verleent aen de gemeene laeten van het zelve wynendaele binnen de twee voornoemde prochien bij Adolf hertogh van Cleven,...*

Mijn nieuwsgierigheid was gewekt en ik besloot daarover informatie in te winnen. Zo kwam ik bij het werk van J. B. Coulier (1902): *“Het Vrij-geweeld, gemeene eigendom onder Ruddervoorde en Swevezeele”*. Daarin heb ik veel informatie gevonden en tot mijn grote verwondering stond diezelfde akte van 17 juli 1727 er letterlijk in weergegeven.

J. B. Coulier schrijft dat de eerste bewoners van deze streek Saksen waren die zich vestigden in de onbewoonde streek van Ruddervoorde, Veldegem over het noorden van Torhout tot tegen Wijnendale, aan beide zijden van *“de Bergen”*. Daar konden ze hun vee in volle vrijheid in gemeenschappelijke weiden laten grazen. Die Saksen, die de heerschappij van de Romeinen nooit hadden gekend, hadden er alles voor over om hun vrijheid te behouden.

In 863 schonk de Franse koning het land van Wijnendale in leen aan de graaf van Vlaanderen. Steeds hebben de graven geprobeerd

hun macht over die streek uit te breiden. Dit dwong de laten, die aan hun vrijheid zeer gehecht waren, de streek van Wijnendale te verlaten en verder door de voordren van de Balliebeek hun stamgenoten te vervoegen. Dit ging niet zonder slag of stoot en die jarenlange strijd kostte de laten veel mensenlevens en de graaf veel geld en moeilijkheden.

Door huwelijk kwam Wijnendale in 1409 in het bezit van Adolf van Cleven. Hij besloot de zaak in der minne te regelen en deed een voorstel. In de hoek van zijn leengoed, op Ruddervoorde en Zwevezele, lag een gebied dat door zijn ligging en door de onvruchtbaarheid van weinig belang was voor de heer van Wijnendale. Daarom wilde de hertog dit gebied aan de laten afstaan in ruil voor al hun rechten op andere delen van het vrijgeweed. Na lang aarzen en na rijp overleg besloten de laten dit aanbod te aanvaarden en op 28 april 1424 kwam een verdrag tot stand. Er werd een akte opgesteld en het afschrift werd aan de laten overhandigd.

Beseffend dat deze akte van groot belang was om hun eigendom en hun vrijheid te kunnen behouden, werd ze op 12 september 1514 vernieuwd voor Philips van Cleven, toenmalig leenheer van Wijnendale.

Een paar eeuwen later was die vernieuwde akte er weerom erg aan toe zodat een tweede vernieuwing noodzakelijk was. De laatste opvolger van de familie van Cleven was echter in 1609 gestorven. Daarom richtten de laten zich daarvoor tot de vierschare van Coubrouck en Ruddervoorde. Op 27 juli 1727 werd de gevraagde kopie overhandigd aan de laten van het vrijgeweed. De vierschare van Wijnendale verleende er de wettelijke bekrachtiging aan op 25 april 1736.

De oorspronkelijke akte van 1424 en de eerste vernieuwing van

1514 schijnen niet meer te bestaan. Die tweede vernieuwing (1727) is bewaard gebleven en daarvan heb ik een "copie authentique" op de kop kunnen tikken.

Door deze akten hebben de laters hun vrijgeweed eeuwenlang kunnen behouden. Maar door toedoen van twee feiten is daaraan toch een einde gekomen.

- Tijdens de Franse overheersing, op het einde van de achttiende eeuw en het begin van de negentiende eeuw, werd het leenroerig stelsel afgeschaft. Daardoor kwam Wijnendale in het bezit van Frankrijk.

- Het proces van M. De Croeser en de innerlijke moeilijkheden in de eerste helft van de negentiende eeuw dwongen de bewoners, met hulp van de overheid, hun gronden te ontginnen en te verkopen.

Daardoor kwam 150 jaar geleden een einde aan een eigenaardige vorm van gemeenschappelijk eigendom die in de vroegste periode ook een deel van onze gemeente omvatte.

Georges Smessaert
Rijselsestraat 122
8210 Loppem - Zedelgem

IEPER

MIDDELEEUWSE STAD VAN DE TWINTIGSTE EEUW

Zondag 6 september trokken wij met een 25-tal van onze leden naar Ieper voor een bezoek aan de stad.

Aan het Nieuwerck (hallen) wachtte de enthousiaste stadsgids erekolonel Roger Verbeke ons op. Hij gaf ons een overzicht van de merkwaardige gebouwen rond de markt, maar... een lawaaierig en strijdlustig KSA-gild, dreef ons gauw naar de noordkant van de hallen. De gids wees er ons op dat Ieper een middeleeuwse stad is, niet ouder als pakweg 70 jaar en dit door de vernieling in de Eerste Wereldoorlog.

De hallen werden gebouwd aan de Ieperlee en waren omstreeks 1304 af. De benedenverdieping deed dienst als verkoop- en opslagplaats, de eerste verdieping was opslagplaats van laken. De legende van de katten die de ruimte 'muisvrij' moesten houden, nemen we er graag voor waar bij!

De doorgang onder de belforttoren kreeg de naam Donkerpoort. Het 14de-eeuwse Stedehuis is vandaag stadhuis, de zuidelijke vleugel bergt nu het In Flanders' fields museum. Achter de bovenkant van de achtergevel bevindt zich de Koninklijk Zaal.

Vanzelfsprekend trokken enkele oorlogsrelicten de aandacht van onze gids, waaronder een granaat, kaliber 38.

Vandaar trok de groep naar de Sint-Maartenskathedraal. De beel-

den boven de zuidelijke ingang hadden onze belangstelling. De kathedraal van het vroegere bisdom Ieper werd volledig vernield tijdens de Eerste Wereldoorlog en naar plannen van J. Coomans heropgebouwd. De spits van de toren is nieuw, de rest van de kerk is een trouwe weergave van de 13de-eeuwse vroeggotische. De praalgraven in het koor verwijzen naar de periode 1559-1801 toen Ieper bisschopsstad was. De beroemdste onder de Ieperse bisschoppen, Jansenius, overleed in 1638 aan pest.

Ook het wondermooie retabel van O.-L.-Vrouw-van-Thuyne, ontwerp van de Gentenaar A. De Beule, kreeg onze bijzondere aandacht. Het gepolychromeerde beeld van O.-L.-Vrouw, dat dateert uit het begin van de 17de eeuw, wordt links geflankeerd door een uitbeelding van de belegering van de stad (1383) en rechts door de dankprocessie van 8 augustus 1383. Voorbij de Kloosterpoort, classicistische toegangspoort tot het domein van de Sint-Maartensproosdij en onbeschadigd uit Wereldoorlog I gekomen, trok het gezelschap naar de Saint George's Memorial Church aan de Elverdingsestraat. Alles in deze Anglicaanse kerk herinnert aan de gesneuvelde Britse soldaten uit de Eerste Wereldoorlog.

Dan werd een flinke afstand gestapt door de Rijselsestraat. Enkele huisgevels kregen aandacht en bij het hotel Merghelynck werd even halt gehouden.

De Sint-Pieterskerk werd al in de 11de eeuw opgetrokken in Romaanse stijl. In 1495 vervingen ze het Romaanse schip van de kerk door een Gotisch. Uiteraard werd ook dit gebouw getroffen in de Eerste Wereldoorlog en prachtig gerestaureerd.

Op het einde van de Rijselsestraat staat een houten huisgevel zoals er vroeger talrijke in Ieper gestaan moeten hebben.

De Rijselpoort met overwelfde zaal en sluiskamer is een bouwwerk uit de Bourgondische tijd. Boven de poort vind je nog een halfronde muurtoren ter verdediging van stadspoort en valbrug. Rechts van de poort bevindt zich een ruimte in de vesting met windbomen die de sluisdeuren van de beken en vestingwateren doen werken.

Vanop de Rijselpoort kregen we een deskundige uitleg over de Ieperse stadsvestingen die als de best bewaarde van ons land beschouwd mogen worden. De eerste werden in de 11de eeuw opgetrokken. Het beleg van 1383 door de Engelsen en Gentenaren vestigde de faam van de Ieperse vestingen. Toen de stad bezet werd door Lodewijk XIV rustte Vauban hem uit met schuine versterkingsmuren. De noordelijke en westelijke muren werden gesloopt.

Het Ypres Rampart Cemetery op de vesting, is het kleinste Britse kerkhof binnen de stadsmuren (154 graven).

Onze wandelweg op de vestingen (ideaal voor een zondags uitstapje) ging richting Menenpoort. Onderweg werd een grote ijskelder bezocht uit de late Middeleeuwen. Aan de Menenpoort (Brits gedenkteken voor 54.896 vermiste Britse officieren en soldaten) werd afscheid genomen van onze gids.

Voor de leden was er nog een traktaat in café-restaurant 'Den Anker' aan de markt.

Ook dit uitstapje kon onze belangstelling voor ons cultureel en historisch erfgoed ruim voldoen.

Waar gaat het volgend jaar heen? Ideeën steeds welkom!

B. Denys

In samenwerking met het Davidsfonds Zedelgem richt de Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse een geleid bezoek in aan de expositie

van **MEMLING** tot **POURBUS**

op zaterdag 17 oktober om 14u30.

Kaarten à 250 F te bestellen en evt. af te halen bij de Broeders Xaverianen, Groenestraat 29 te 8210 Zedelgem (tel. 050/20 01 51)

Slechts 20 leden kunnen deelnemen. Aanvulling is niet meer mogelijk, daar men zich in het museum strikt houdt aan 20 personen per gids.

Aarzel dus niet om uw kaarten te bestellen.

Afspraak: zaterdag 17 oktober '98 om 14u15 op het binnenplein van het Memlingmuseum, Oud Sint-Janshospitaal, Mariastraat 38 te Brugge.

